

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۱۸/۱۱/۰۶

عبدالباري جهاني

استاد زیار څه وایي؟

د رواني میاشتي اکتوبر پر پنځمه مي، په همدې دروند سایټ کي، د پوهاند صېب ډاکټر مجاور احمد زیار صېب یو مضمون، چي د عبدالنافع همت د « باره او بالا» د تورو د استعمال په مقابل کي وبخښی په وړاندي یې لیکلی وو، ولوست. دا مضمون چي زیار صېب په هر نیت لیکلی وي هغه د ده کار دی؛ هر لیکوال، په تېره بیا داسي پوهان چي ځانونه ټیکه داران بولي، بشپړ حق لري، چي د ټیکه داری له دریځ څخه په گټي اخیستلو سره، خپلي (ارتي بیرتي) وویي. زه نه د عبدالنافع همت له «باره او بالا» سره کار لرم او نه مي د زیار صېب له ارتو بیرتو سره څه غرض سته؛ خو دونه ضرور ویلای سم چي زه د یوه سپین ریري، د گور پر غاړه، اویا کلن لیکوال په حیث، چي تقریباً پنځوس کاله مي په پښتو ژبه شاعري او یو څه لیکوالي کړي ده، د زیار صېب په مضمون ډېر لږ پوه سوم. باور وکړی په دې خبره کي هیڅ مبالغه نه کوم. که یې څوک زما بېسوادي بولي ودي بولي زه خوا نه بدم. لومړی مطلب مي دا دی چي که زما په څېر اویا کلن سپین ریري د هغه په لیکنه پوه نه سي نو زه نه پوهیږم چي دا ارتي بیرتي به یې د چا لپاره لیکلي وي.

د زیار صېب د ارتو بیرتو په منځ کي دې ټکي ته متوجه سوم چي هغه(په توکو نه بلکه په جدي توگه) خپل ځان د نوي ژبپوهني او پښويي ټیکه دار بللی دی؛ ځکه یې نو د بناغلي همت مضمون پر خپل ملکیت او قلمرو باندي تېری گڼلی او ارنگ برنگ یې ورسره پیدا سوی دی. دا لومړی ځل دی چي زه د داسي یوه سري، په تېره بیا پوهاند، سره مخامخ کېږم چي هغه خپل ځان د یوه بشپړ علم ټیکه دار معرفي کوي. افغانان نن سبا په ډېرو شیانو کي اول دي نو پرېږده چي په دې ټیکه داري کي هم لومړی مقام تر لاسه کړي.

زما له زیار صېب سره نور ارنگ برنگ ځکه نسته چي په مضمون یې سم پوه سوی نه يم او که یې بیا ولولم هم باور لرم چي پري پوه به نه سم. که دی پخپله خپل مضمون ولولي هم ویلای سم چي، که نور هیڅ نه وي، نو بې ارتباطی ته به یې متوجه سي.

زما له زیار صېب څخه پوښتنه دا ده چي څرنگه په دونه پاڅه عمر کي، چي حتی تر ما هم څه باندي لس کاله مشر دی، ځانته دا اجازه ورکوي چي د خپل قام د میلیونو انسانانو لهجه (وبخښی گړدود) مسخره کړي. (وبخښی پچموغزي ورپوري وکړي) که څه هم چي د علومو ټیکه داري خو، چي مور یې نوې اورو، په ډېر سلیم عقل کېږي؛ خو زه باور لرم چي زیار صېب باید خپل یو څه عقل له لاسه ورکړی وي. کنه نو په دومره پاڅه عمر کي دومره د ماشومانو په سويه لیکنه یې نه کوله. زه به یې معاف کړم. زیار صېب د کندهار د لهجي او ژبي د مسخره کولو په ترڅ کي، د یوه ننګر هاري شاعر له قوله لیکي:

((د سېبي ترسايي لاندي مي پشه پورته کړه، شاشي مي وکړي!))

زیار صېب! ستا د ټولي ټیکه داری له تام صلاحیت سره قسم درکوم چي کندهاریان دغسي وایي؟ که ریشتیا په دغه عقیده یې نو زه ستا سره، ستا په پوهه کي، ارنگ برنگ لرم. ته د ژبپوهني، گړدودونو، وبي پوهي، پښويي او... په ساحه کي خپله ټیکه داري بیرته واخله. که دي له مقر څخه تر هلمند، فراه او اوروزگان پوري یو سړی پیدا کړ چي د سېبي ترسايي لاندي عبارت یې ووايه زما به ژبه را پري کوي. ته ولي پشه لیکي؟ که د « بن » توري له تلفظ سره ارنگ برنگ لري نو د دې کلمي معیاري شکل خو «پښه» ده. نو بیا یې هغسي چي لیکله کېږي ولیکه. که ته ریشتیا هم په دې ټوله پښتني سیمه کي، چي تا یې ادعا کړي ده، گړخېدلی یې، نو باید پوه سي چي په کندهار کي پشه پورته کول د سېبي لپاره راځي. دا خبره هیڅ وخت څوک نه کوي چي پشه مي پورته کړه. تا په کندهار کي وخت تېر کړی دی؟ په ټول کندهار کي دي له یوه سري څخه د شاشي کلمه اورېدلی ده؟ تا خو په یوه جمله کي څلور غلطی کړي دي. که نه په پوهیږي نو ټیکه دار نه یې هسي حواله دار یې او که په پوهیږي او دانسته دي غلطه جمله لیکلي ده نو دا شیطانیت دی او د قومونو جنگ اندازي ده. په تېره بیا هغه وخت چي د داسي جملو د لیکلو او پر یوې خاصی لهجي باندي د خصمانه توکو کولو په وخت کي د یوې بلي لهجي د شاعر یا لیکوال یادونه وکړي.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رایرلو مخکي په څیر و لولی

زه ستا سره په دې خبره کې هېڅ اړنگ بړنگ نه لرم چې د ويې پوهې، ويې وېش، ويې پانگې، گردونو، ليک دوونو، پښويي او... ټيکه داري واخلي؛ خو دا د نړه لغت دي له کومه کړ؟ ته به د «ر» توري نه سي تلفظ کولای او هغه به د «گ» په شکل لولې (د ر له توري سره به خپل اړنگ بړنگ لري) مگر نکه په لوی لاس نړه نه سي ليکلای. هغه کسان چې په پښتو ټولنه کې يې پښتو قاموس او قلندر مومند او فريد صحرايي چې د درياب په نوم قاموس ترتيباوه نو هغوی دا کلمه نکه ثبت کړې ده. که ته ځان ټيکه داربولې نو هغوی هم تر تا په پوهه کې کم څه، چې دېر زيات ول.

يوه بله خبره چې ما ستاسي ټيکه دار صېب په ليکنه کې وليده هغه له پښتو سره د پارسي د تربروگلوې او سيالي خبره وه. زه نه پوهېږم چې دې برخې ته دي کله پام سوی دی. تربرو گلوې خو په پښتو ژبه او د پښتنو په کلتور کې د دبمنی په معنی اخیستل سوی دی.

تربرو که ښه وو د تره زوی دی که بد وو د خره زوی دی.

تر بر ته بي وروه مه سي، ورور ته بي زويه مه سي.

مور له پارسي سره نه تربرو گلوې او نه سيالي لرو. او نه ما د عبدالنافع همت څخه، چې تا په لوی لاس دي تربروگلوې ته تشويق کړی دی، په ژوند کې په دې اړه څه اورېدلي دي. پارسي زموږ د هيواد د ميليونونو وطنوالو ژبه ده چې په دې خاوره کې، له نامعلومي مودې راهيسي، له پښتنو سره څنگ پر څنگ اوسېدلي دي. پارسي د اېران په څېر يوه ستر هيواد ژبه ده، چې خپل خلک او منورين يې کار ورته کوي، ترجمې وبخښه ژباړي ورته کوي، ليکني او ريسرچونه ورته کوي او اوس يې البته دېر ليکوالان، او ستا په څېر د ويې پوهې ټيکه داران، نوي لغتونه وبخښه ويې ورته جوړوي. ته په لوی لاس ولي خپل پښتانه ورونه، په تېره بيا کشران او ځوان ليکوالان خپلي ژبي او کلتور ته له کار کولو څخه راگرځوي او له پارسي ژبې او پارسي ژبو سره يې په جنگ اچوي. پارسي او پارسي ژبي به خپل کار کوي مور به خپل کار کوو. مور له هغوی سره ولي تربرو گلوې ولرو. تا د ژبپوهني د يوه لوی ټيکه دار په حيث، بل ځای هم اورېدلي دي چې ژبو له يوه بل سره رقابت کړی وي؟

زه د همت پر مضمون باندي ستا له ايرتو بېرتو سره غرض نه لرم. همت به د بالا او باره په باره کې خپله دفاع کوي. خو دونه درته وایم چې هغه، د عمر په لحاظ، ستا د کشر اولاد سره برابر دی. سړی خپل يوه کشر ته، چې د ښه ليکوال په توگه د يادولو رشوت يې لا هم ورکړی وي، په دغه لهجه (نه پوهېږم چې ته په دغه صورت کې هم لهجې ته گردود وایي کنه؛ ستا غوندي يوه ټيکه دار سره بايد سړی په ليکنه کې له دېر احتياط څخه کار واخلي) ليکنه نه کوي. ستا ليکنې به هغه حتما خواشینی کړی وي. ځکه چې ستا ليکنه د يوه استاد په لهجه نه بلکه د کوڅې او د بازار د سويي په لهجه ليکل سوي ده.

ښاغلی پوهاند زيار صېب! ستا د يوه ورور په حيث نه بلکه د يوه ليري وطندار په حيث هيله درڅخه کوم چې، د ژوند په دې آخر عمر کې، د دې خپل سوي قام د بې اتفاقه کولو او په جنگ اچولو څخه لاس واخه. خپله ويې پانگه دي جوړوه. البته يقين لرم چې دا، ستا په اصطلاح، ويې پانگه به هم بالاخره، د شرنګ سوتي او ورغ دېلي سويي ته را ټيټه کړي. زه باور لرم چې که دي احيانا جوابيه مضمون راته وليکی او زما مضمون دي په ارتو بېرتو وارزواه نو زه به دي دا ځل د ليکل سوي مضمون په لس فيصده پوه نه سم او ځکه به نو ته به زما د جوابيه مضمون له لوستلو څخه بېغمه يې؛ ځکه چې نه به يې درته وليکم.

پای